Neljännesvuosikatsaus 1-3/2026

Aluehallitus 28.04.2026 § 100
628/02.00.02/2026

Valmistelija talousjohtaja Aija Suntioinen p. 040 185 9985

Selostus asiasta

Yleistä

Aluevaltuusto hyväksyi hyvinvointialueen vuoden 2026 talousarvion kokouksessaan 9.12.2025 (§ 99) ja aluehallitus sitä tarkentavan käyttösuunnitelman kokouksessaan 10.2.2026 (§ 32).

Vuoden 2026 toiminnasta ja taloudesta raportoidaan aluehallitukselle ja aluevaltuustolle siten, että

- neljännesvuosikatsaukset käsitellään päätösasioina aluehallituksessa ja aluevaltuustossa.
- talouden sopeuttamistoimenpiteiden toteutumisesta raportoidaan neljännesvuosikatsausten yhteydessä.
- kuukausiraportit toimitetaan aluehallitukselle tiedoksi sähköiseen kokoushallintaan kuukausittain.

Neljännesvuosikatsauksia tehdään kolme kertaa vuodessa; tammi-maaliskuun, tammi-kesäkuun (puolivuosikatsaus) ja tammi-syyskuun tiedoilla. Neljäs eli viimeinen raportti on tilinpäätös, joka kattaa koko vuoden seurannan.

Hyvinvointialueen tammi-maaliskuun 2026 neljännesvuosiraportti on esityslistan liitteenä.

Talous

Vuoden 2026 ensimmänen vuosineljännes toteutui 31,1 miljoonaa euroa ylijäämäisenä (1-3 2025 6,7 M€), mikä on 24,3 miljoonaa euroa parempi kuin edellisvuoden vastaavana ajankohtana. Toimintakulut olivat 321,99 miljoonaa euroa eli 93 % jaksotetusta talousarviosta ja 4 % edellisvuotta pienemmät; erityisesti palveluostot laskivat 9 % vertailuajankohtaan nähden. Koko vuoden tuloksen ennustetaan olevan 4,1 miljoonaa euroa ylijäämäinen, mihin vaikuttaa muun muassa valtion rahoituksen 2,5 miljoonan euron lisäys joulukuussa 2025 julkaistun rahoituslaskelman mukaisesti. Ylijäämäennusteessa on huomioitu konsernipalveluiden ennuste 0,36 miljoonaa euroa ja terveydenhuollon palveluiden 1,16 miljoonaa euroa ylijäämäinen ennuste.

Sekä vuoden 2026 ylijäämäennuste että vuosien 2023–2025 kumulatiivisen 308 miljoonan euron alijäämän kattamissuunnitelmaa tarkennetaan kevään 2026 muutostalousarvion yhteydessä.

Ulkoiset toimintatuotot olivat ensimmäisellä vuosineljänneksellä 33 miljoonaa euroa, 1,5 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Ulkoiset toimintakulut olivat 205,5 miljoonaa euroa, mikä on 4,2 % vähemmän kuin edellisvuonna; palveluostot laskivat 8,8 %. Kulujen kausivaihtelu huomioidaan ennusteessa, ja alkuvuoden ylijäämä toimii puskurina loppuvuoden raskaampiin kuukausiin.

Talousarviooon 2026 sisältyvistä sopeuttamisohjelman toimenpiteistä on toteutunut 10,8 miljoonaa euroa, mikä vastaa 96,4 % jaksotetusta tavoitteesta ja 18 % koko vuoden tavoitteesta (58,5 M€). Toimenpiteiden seuranta jatkuu hyvinvointialueen Fokus-toimintamallin mukaisesti.

Hyvinvointialueen toiminta

Hyvinvointialuejohtajan katsaus

Vuosi 2026 on Keski-Suomen hyvinvointialueella toimeenpanon vuosi, jossa viime vuosina tehdyt uudistuspäätökset viedään käytäntöön. Tavoitteena on, että muutokset näkyvät arjen työssä, palvelujen sujuvuudessa ja talouden hallinnassa. Toimintaympäristö on edelleen vaativa, ja talouden tasapainottaminen edellyttää johdonmukaista johtamista, sitoutumista ja kykyä uudistaa toimintaa.

Vuoden 2025 tilinpäätöksen ennakoitua parempi tulos osoittaa sopeuttamistoimien vaikuttavuutta, mutta työ jatkuu. Vuonna 2026 keskeistä on toiminnan ja talouden tiivis yhteensovittaminen siten, että palvelut järjestetään käytettävissä olevan rahoituksen puitteissa ja toimintatapoja uudistetaan vaikuttavammiksi.

Palveluverkon uudistaminen etenee päätösten mukaisesti. Tavoitteena on palvelukokonaisuus, joka vastaa väestön tarpeisiin ja on taloudellisesti kestävä. Uudistus kohdistuu ennen kaikkea toimintamalleihin: palveluketjujen sujuvuuteen, ammattilaisten yhteistyöhön ja asiakkaiden oikea-aikaiseen palveluun. Digitaaliset ja liikkuvat palvelut täydentävät lähipalveluja, ja uudistuminen edellyttää myös luopumista osasta nykyisiä toimintatapoja.

Arviointimenettelyn toimenpiteiden toimeenpano on käynnissä eri palveluissa. Menettely on tuonut velvoittavia toimenpide-ehdotuksia, jotka ohjaavat palvelurakenteen keventämistä, yhteistyön vahvistamista ja talouden saattamista kestävälle pohjalle. Yhteistyöalueen sopimuksen päivitys etenee päätöksentekoon syksyllä 2026. Arviointimenettelyn loppuraportti valmistellaan kevään aikana ja tuodaan aluevaltuuston päätettäväksi.

Tiedolla johtamista vahvistetaan uuden Fokus-toimintamallin avulla, joka tukee yhtenäistä ja ajantasaiseen tietoon perustuvaa johtamista sekä toiminnan ja talouden seurantaa. Samalla toimintamalleja uudistetaan strategiaa tukeviksi, päällekkäisyyksiä vähennetään ja varmistetaan toiminnan johdonmukaisuus ja vaikuttavuus.

Konsernipalveluiden toimialajohtajan katsaus

Konsernipalveluissa vuoden 2026 ensimmäisen vuosineljänneksen keskeisiä kokonaisuuksia ovat olleet palveluverkko 2.0 -päätöksen toimeenpano, lisärahoitusprosessin valmistelu, lainanottovaltuuden hakeminen sekä arviointimenettelyn työskentely. Lisäksi Itä-Suomen yhteistyöalueen sopimuksen päivitys on käynnistetty, ja mahdollisen hankintalain uudistuksen varalta on laadittu yhtiökohtaiset suunnitelmat. Edunvalvontaa on jatkettu hyvinvointialueiden rahoitusmallin oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi. Tilivuoden 2025 tilinpäätös on valmisteltu onnistuneesti.

Palveluverkko 2.0 -päätöksen toimeenpano käynnistyi hallinto-oikeuden 26.2.2026 antaman välipäätöksen jälkeen. Ensimmäiset muutokset toteutettiin neuvoloissa ja suun terveydenhuollossa maaliskuussa, ja laajemmat muutokset astuvat voimaan huhtikuusta alkaen.

Hyvinvointialue haki lisärahoitusta vuodelle 2025, mutta valtioneuvosto päätti 26.3.2026 olla myöntämättä rahoitusta. Päätöksestä valmistellaan muutoksenhakua. Lainanottovaltuus vuodelle 2026 hyväksyttiin 12.2.2026, ja sitä voidaan käyttää vain välttämättömiin investointeihin, joiden osalta edellytetään erillistä välttämättömyyden arviointia ja tarvittaessa neuvottelua valtiovarainministeriön kanssa.

Arviointimenettelyssä konsernipalveluille on annettu useita suosituksia, jotka koskevat muun muassa hankintapalvelujen organisointia, raportoinnin ja analytiikan kehittämistä, tilankäytön optimointia, digitalisaation hyödyntämistä sekä sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmän yhtenäistämistä. Suositukset ja velvoittavat toimenpide-ehdotukset on projektoitu ja niiden toimeenpanoa seurataan tiiviisti. Arviointiryhmä on antanut yhteensä 11 toimenpide-ehdotusta, ja loppuraportti valmistellaan kevään aikana.

Hyvinvointialueen, kuntien ja maakuntaliiton välinen strateginen yhteistyösopimus tuli voimaan 1.1.2026, ja sitä täydentävä yhdyspintasuunnitelma hyväksyttiin 10.3.2026. Suunnitelma määrittää yhteistyön tavoitteet ja seurannan periaatteet.

Konsernipalveluiden uusi organisaatiorakenne aloitti toimintansa 1.1.2026. Hankintojen sekä raportointi- ja analytiikan palvelualueet ovat käynnistäneet toimintansa ja niiden rakenteita sekä toimintatapoja on kehitetty talousarvion mukaisesti. Hankintapalveluiden kehittämissuunnitelman valmistelu on aloitettu.

Konsernipalveluiden tammi–maaliskuun toimintakate on -66,5 M€, mikä on 10,1 M€ jaksotettua talousarviota parempi. Toimintakulut ovat toteutuneet tiukan säästöohjelman ansiosta 6,5 M€ edellisvuotta pienempinä. Loppuvuoden talouteen kohdistuu kuitenkin riskejä energian, raakaöljyn ja ICT-komponenttien hintojen noususta sekä kasvavista saatavuushaasteista. Vuoden 2026 talousarvio sisältää 11,3 M€ sopeuttamistoimenpiteet, joista merkittävimmät liittyvät palveluverkko 1.0 ja 2.0 -ratkaisuihin sekä tilankäytön tehostamiseen. Palveluverkko 2.0:n tilavuokrasäästöistä jää toteutumatta arviolta 1,5 M€ toimeenpanon viivästymisen vuoksi, mutta vaje voidaan kattaa tilapalvelun sisäisin järjestelyin. Talousarvion toteuttamiseksi henkilöstötäyttöjä ja hankintoja on rajoitettu, ja konsernipalveluissa on laadittu lomautussuunnitelmat. Kokonaisuutena toimialan tilinpäätöksen ennustetaan toteutuvan 0,36 M€ talousarviota paremmin, vaikka strategia- ja järjestämisen vastuualueella ennakoidaan 0,64 M€ ylitystä potilasvakuutusmaksujen ja valmiuskeskuskustannusten vuoksi.

Pelastustoimen toimialajohtajan katsaus

Pelastustoimen lakisääteiset palvelut ovat edenneet suunnitelmallisesti vuoden 2026 ensimmäisellä neljänneksellä ilman merkittäviä poikkeamia. Pelastustoiminnan tehtävämäärät ovat hieman kasvaneet vuoteen 2025 verrattuna, mutta palvelut on pystytty tuottamaan minimimitoituksella ilman ylityökertymän lisääntymistä. Onnettomuuksien ehkäisyn ohjaus-, neuvonta-, viestintä- ja valvontatehtävät ovat edenneet valvontasuunnitelman mukaisesti, ja valtakunnallisen tietojärjestelmän käyttöönottoa on valmisteltu. Valvonnassa on edelleen kahden

henkilötyövuoden vajaus suhteessa riskiperusteiseen valvontasuunnitelmaan. Varautumisen ja väestönsuojelun toiminta on edennyt suunnitelmallisesti, painopisteinä evakuointisuunnittelu, henkilöstön koulutukset, hyvinvointialueen varautumisen kehittäminen sekä kokonaisturvallisuustyö KSTURVA-toimikunnassa. Hyvinvointialueen arviointimenettely pelastustoimen palveluista saatiin päätökseen tammikuussa 2026, ja suositusten toimeenpanoa jatketaan valtion ohjauksen mukaisesti. Itäisen yhteistyöalueen pelastuslaitosyhteistyö etenee suunnitelmallisesti ja tuloksellisesti.

Pelastuslaitoksen tammi–maaliskuun toimintakate on noin 0,28 M€ talousarviota parempi, ja tilinpäätösennusteen perusteella talouden arvioidaan toteutuvan talousarvion mukaisesti. Hyvinvointialueen ja toimialan sopeuttamistoimenpiteet etenevät suunnitelmallisesti. Vuoden 2026 sopeutustavoitteena on 0,48 M€ säästö käyttötaloudesta henkilöstöresursseja vähentämällä, ja tavoitteiden ennakoidaan toteutuvan.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden toimialajohtajan katsaus

Sosiaali- ja terveyspalveluissa vuoden 2026 ensimmäinen neljännes on ollut talousarvion toimeenpanon ja palveluverkon uudistuksen käynnistämisen aikaa. Toiminta on lähtenyt pääosin suunnitellusti liikkeelle, ja talouden sekä toiminnan yhteensovittaminen ohjaa vahvasti toimialan työtä. Toimintakatteen toteuma tammi–maaliskuussa on 217 M€ (92 % jaksotetusta talousarviosta), mikä on 3,8 % viime vuotta pienempi. Talouden kehitys antaa edellytykset tavoitteiden saavuttamiselle, mutta edellyttää suunniteltujen toimenpiteiden johdonmukaista toimeenpanoa ja aktiivista seurantaa.

Palveluverkon toimeenpano käynnistyi alkuvuonna hallinto-oikeuden välipäätöksen jälkeen noin kuukauden viiveellä. Viivästys on edellyttänyt joidenkin toimipisteiden jatkovuokrasopimuksia, mikä voi aiheuttaa lievää riskiä taloudellisten tavoitteiden toteutumiselle. Palveluverkon uudistus kohdistuu erityisesti toimintamalleihin ja palveluiden järjestämistapaan, tavoitteena sujuvat palveluketjut, päällekkäisyyksien purkaminen sekä lähipalveluiden, digitaalisten palveluiden ja liikkuvien palveluiden muodostama asiakaslähtöinen kokonaisuus.

Arviointimenettelyn suositukset ohjaavat toimialan kehittämistä ja edellyttävät palvelurakenteiden keventämistä sekä painopisteen siirtämistä varhaisiin ja kevyempiin palveluihin. Toimenpiteiden toimeenpano on käynnissä eri palveluissa, ja tavoitteena on vahvistaa palveluketjujen toimivuutta, integraatiota ja taloudellista kestävyyttä. Sopeuttamistoimenpiteet etenevät suunnitellusti, ja niiden vaikutuksia seurataan systemaattisesti. Mikäli yksittäiset toimenpiteet eivät etene, valmistellaan korvaavia ratkaisuja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Toiminnan kehittämisessä painopiste on vaikuttavuuden parantamisessa ja toimintamallien uudistamisessa. Tiedolla johtamista on vahvistettu, ja uusi raportointimalli tukee toiminnan ja talouden seurantaa sekä päätöksentekoa. Vuoden alku osoittaa, että toimeenpano on käynnistynyt suunnitellusti, mutta tavoitteiden saavuttaminen edellyttää johdonmukaista etenemistä, jatkuvaa seurantaa ja kykyä uudistaa toimintaa läpi vuoden.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutuminen

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportointia on uudistettu vuoden 2026 alusta. Sekä sisäisen valvonnan toteutumiseen liittyviä poikkeamia, että toimintaa tai taloutta uhkaavia riskejä raportoidaan osavuosikatsausten yhteydessä. Palvelualueittain kerättyä tietoa poikkeamista hyödynnetään lisäksi tilinpäätöksen toimintakertomuksen valmistelussa.

Ensimmäistä kertaa toteutettu koko organisaation kattava raportointi sujui moitteettomasti, tiedot saatiin kerättyä muutamaa palvelualuetta lukuun ottamatta kaikkialta.

Raportointipohja on jaettu kolmeen osa-alueeseen: Tavoitteiden toteutuminen ja tuloksellisuuden arviointi, sopimustoiminta ja hankinnat, sekä kokonaisarviointi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Osa-alueiden tilannekuva kartoitetaan niitä koskevilla yksilöidyillä kysymyksillä, jolloin raportointi toteutuu yhteismitallisena.

Keskeiset havainnot ensimmäisellä vuosineljänneksellä:

Merkittävimmäksi koko organisaatioon kohdentuvaksi riskiksi tunnistettiin Lähi-idän sodan aiheuttama merkittävä kustannusten kasvu, joka kohdentuu hyvinvointialueen oman toiminnan, sekä ostopalveluiden hintoihin. Aineiden ja tavaroiden hintoihin on jo esitetty keskimäärin 8 prosentin hinnankorotukset, lisäksi polttoaineiden hinnannousu on nostanut merkittävästi palvelun tuottamisen kustannuksia. Jatkuessaan sotatilanne uhkaa aiheuttaa merkittävän toimintaa uhkaavan riskin, joka syntyy raaka-ainepulasta sekä toimitusketjujen epävarmuudesta tai katkeamisesta.

Yllä kuvatun riskin hallitseminen on haasteellista, koska korvaavia vaihtoehtoja aineille, tarvikkeille, materiaaleille, raaka-aineille tai logistisille ratkaisuille ei ole, tai ne ovat erittäin kalliita.

Hyvinvointialueen hankintoihin liittyi erilaisia haasteita, joista merkittävimpänä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökuljetusten yhteishankinta, jonka markkinaoikeus palautti uudelleen kilpailutettavaksi. Keski-Suomen ja Pohjois-Savon hyvinvointialueet ovat hakeneet valituslupaa korkeimmasta hallinto-oikeudesta markkinaoikeuden ratkaisulle. Kuljetukset järjestetään väliaikaisella sopimuksella asian ratkaisuun saakka.

Myös lastensuojelun sijaishuoltoa koskeva yhteishankinta on viivästynyt markkinaoikeuden valituksen vuoksi.

Riskienhallintakeinona hankintaprosessia kehitetään, uudistettu toimintamalli otetaan käyttöön vielä kuluvan kevään aikana.

Lupa- ja valvontavirasto on toteuttanut valvontaa, tehnyt selvityspyyntöjä ja antanut asioita omavalvonnallisesti selvitettäväksi. Toimenpiteet ovat kasautuneet erityisesti ikääntyneiden- ja vammaisten palveluihin, sekä perheiden palveluiden eri yksiköihin.

Liitteet

Erillisenä liitteenä esitetään

- 1–3/2026 -neljännesvuosikatsaus

- Fokus-kuukausikatsaus
- Sopeuttamistoimenpiteiden seurantaraportti
- Talousarviokirjan toiminnan mittareiden seurantaraportti
- raportti hankintasuunnitelman toteutumisesta.

Toimivalta

hallintosääntö § 74

Esittelijä

Hyvinvointialuejohtaja Vuorela Piia

Päätösehdotus

Aluehallitus merkitsee tiedoksi neljännesvuosikatsauksen 1-3/2026 ja esittää, että aluevaltuusto merkitsee neljännesvuosikatsauksen 1-3/2026 tiedoksi.

Pöytäkirja tarkastetaan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Kokouskäsittely:

Vs. talousjohtaja Tiina Högnabba osallistui kokoukseen asian käsittelyn ajan klo 13.40-14.34

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirja tarkastettiin tämän pykälän osalta kokouksessa.

Päätöksenteon jälkeen pidettiin kokoustauko klo 14.35-14.44.